

ЛІТОПИСНИЙ ВИШГОРОД: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, МАЙБУТНЄ

Вишгород — одне з найдавніших міст України. Унікальність міста полягає в тому, що його величне минуле може стати основою для розвитку у майбутньому. Одним із найважливіших сучасних соціально-економічних складників розвитку економіки українського міста є туристична діяльність. Оптиміальне використання потенційних можливостей туристично-рекреаційних ресурсів, підприємств туристичного бізнесу й історико-культурного потенціалу може дати змогу не лише покращити економічний стан, а й позитивно впливати на соціальний рівень життєзабезпечення та розвитку інфраструктури в місті.

Найважливіша особливість, яку обов'язково потрібно врахувати під час планування стратегії розвитку, — це наявність унікальних пам'яток історико-культурної спадщини на території м Вишгорода, передусім археологічних.

Вишгород належить до ранніх міст Київської Русі — вперше місто згадується у історичних джерелах під 946 роком. У X ст. Вишгород набуває особливого значення. Перші київські правителі — Ольга, Володимир, Ярослав — володіли Вишгородом в якості особистого домену. Сюди вони часто приїздили на відпочинок, на лови. Сам Вишгород у давнину займав важливе місце в обороні Київської землі і був одним із значних міст Русі. Він відіграв велику роль у торгівлі давніх русів із Візантією. У XI ст. місто набуває ваги як великий церковний центр. У Вишгороді знаходився дерев'яний храм св. Василя та мурований храм-усипальниця з тілами святих Бориса та Гліба. За литовсько-польської доби тут знаходилася фортеця, яка контролювала переправу через Дніпро. Саме біля Вишгорода розташовувався славетний козацький Межигірський монастир.

Археологічні дослідження минулих років підтвердили визначну історико-культурну цінність вишгородських старожитностей. Розкопки відкрили залишки потужного давньоруського міста. Було виявлено фундаменти Борисоглібської церкви XI—XII ст., фортифікаційні та житлові споруди, численні об'єкти різноманітних галузей ремісничого виробництва: залізобного і ковальського, ювелірного, склоробного тощо. У X—XIII та XVII—XVIII ст. тут діє найбільший у Східній Європі гончарний центр. Дуже часто трапляються знахідки литовсько-польської доби.

На прикладі розвитку археологічного туризму у країнах Європейського союзу (Німеччина, Польща, Австрія, Угорщина, Чехословаччина) необхідно відзначити, що особливим попитом користуються музеї, які активно розвивають різноманітні напрямки історичної реконструкції. Історична реконструкція — відтворення матеріальної і духовної культури тієї або іншої історичної епохи й регіону з використанням археологічних, образотворчих та письмових джерел. Цей рух ставить перед собою наукові цілі, що й використовує метод рольової гри і наукового експерименту для вирішення проблем та більш глибокого вивчення досліджуваного питання.

Термін «історична реконструкція» може вживатися у двох значеннях: відновлення зовнішнього вигляду й конструкції об'єкта, теоретичне або практичне, засноване на його збережених фрагментах, залишках, і наявної історичної інформації про нього, за допомогою сучасних методів історичної науки (у тому числі, такого методу, як археологічний експеримент). Історична реконструкція — сучасний вид європейського дозвілля, який одержав поширення в

колі людей, що захоплюються історією, романтичним духом середньовіччя й мистецтвом.

В нашому випадку історична реконструкція може приймати вигляд експериментальної археології. Експериментальні археологічні дослідження на мінімальному рівні роблять «інтерактивною» археологію, все ще незрозумілу для більшості пересічних людей, які не зустрічаються з нею щодня. Експериментальна археологія пробуджує уявлення людини, не обмежуючи її горизонти пізнання. Історична територія м. Вишгорода складає значну потенційну базу для розвитку таких напрямків експериментальної археології.

Гончарство. На території посаду давньоруського Вишгорода досліджено велику кількість гончарних горнів та гончарних майстерень, які можуть бути використані для їх натурального відтворення. Деякі з них були використані для створення теоретичної та графічної реконструкції. Напрямами натурального моделювання можуть бути як рухомі предмети гончарства — керамічний посуд, так і нерухомі об'єкти — горни, майстерні.

Сприятливими факторами можуть слугувати наявність на території міста покладів суглинків, придатних для будівництва теплотехнічних споруд (наприклад, горнів, печей тощо), та гончарних глин для виготовлення кераміки. Наявність в межах міста музею давньоруського гончарства створює сприятливі умови для розвитку експериментального моделювання давньоруського гончарства. В подальшому результати моделювання можуть бути використані для виконання не тільки суто наукових програм з дослідження стародавнього гончарства, але й для проведення фестивалів історичної реконструкції, інших туристичних та науково-популярних заходів.

Реконструкція давньоруського водного транспорту. Розташування міста Вишгород поруч із Дніпром створює сприятливі умови для моделювання водних засобів давньоруського часу: як дрібних одномісних човнів, так і човнів великих розмірів (давньоруських лодій, скандинавських дракарів тощо). Проведення змагань «Формула-1 Н₂О» може стати потужним стимулом для розвитку історичної реконструкції стародавніх засобів пересування на воді. Результати моделювання можуть бути також включені до науково-популярних та туристичних програм.

Крім того, напрямки експериментальної туристичної археології мають ще багато видів: металургія, бортництво тощо.

Розкопки на Гончарному посаді у Вишгороді, 2016 р.

Тісна співпраця з Інститутом археології НАН України вселяє надію, що спільними зусиллями врешті-решт вдасться здійснити мою давню мрію — перетворити Вишгород у справжню туристичну Мекку. Багатюща археологічна спадщина та неповторні історико-культурні пам'ятки можуть стати потужною стартовою базою для цього. Є, скажімо, всі можливості відкрити в нашому міст комплекс унікальних скансенів — музеїв просто неба, де можна привозити не тільки туристів, а й проводити майстер-класи, фестивалі, різні міжнародні та науково-практичні заходи, залучити майстрів та народних умільців, які б прямо на очах відвідувачів готували свої вироби, відродити лодії перших князів Рюриковичів, на яких колись вони плавали й які стояли біля берегів міста.

*депутат Вишгородської міськради,
голова благодійного фонду «Покоління»
В.П. ВИГОВСЬКИЙ*